

Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Finansal Oranların Kullanımı: Akdeniz Bölgesi'nde Bir Araştırma

Using of Financial Ratios in Five Stars Hotel Companies: A Research in Mediterranean Region

Yrd. Doç. Dr. Erdiñç KARADENİZ
Mersin Üniversitesi
Turizm Fakültesi
E-posta: ekaradeniz@mersin.edu.tr

Arş. Gör. Selda KAHİLOĞULLARI
Mersin Üniversitesi
Turizm Fakültesi
E-posta: selda.kahilogullari@batman.edu.tr

Özet

Bu çalışmanın amacı Turizm İşletme Belgeli beş yıldızlı otel işletmelerinde kullanılan finansal oranların, kullanım sıklığı ve önem derecesi bağlamında saptanmasıdır. Literatür taraması neticesinde geliştirilen anketle Akdeniz Bölgesi'nde faaliyet gösteren 191 adet turizm işletme belgeli 5 yıldızlı otelden veriler toplanmıştır. Çalışma sonucunda otel işletmelerinin en sık kullandığı ve önem verdikleri oran grubunun otel faaliyet oranları olduğu belirlenmiştir. Ayrıca nakit oranı, borçlanma oranı, alacak devir hızı oranı, faaliyet karlılığı, net kar marjı oranı, satılabilir odabaşına gelir oranı ve ortalama oda fiyatının en sık kullanılan ve en fazla önem verilen oranlar olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Finansal analiz, finansal oran analizi, beş yıldızlı otel işletmeleri, Akdeniz bölgesi.

Abstract

The aim of this study is to determine financial ratios, which are used commonly by tourism operation, certified five star hotel companies. The data were collected from 191 tourism operations certified five star hotel companies operating in the Mediterranean region by a questionnaire developed a result of review of the literature. In the analysis result, it is determined that the most important and mostly used financial ratio group by hotel companies is hotel activity ratios. Additionally it is determined that cash ratio, leverage ratio, receivables turnover ratio, operating profitability ratio, net profit margin ratio, room revenue per available room and average room rate are the most important and mostly used ratios by five stars hotel companies.

Key Words: Financial analysis, financial ratio analysis, five star hotel companies, Mediterranean region.

1. Giriş

Değişen/gelişen dünya piyasalarında ve yoğun rekabet ortamında işletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri için doğru yatırım kararları almaları, geleceğe yönelik planlarını gerçekçi bir şekilde yapabilmeleri, finansal yapılarını güçlü bir şekilde korumaları, bu yapılarını sürekli kontrol altında tutmaları ve firma değeri yaratabilmeleri gerekmektedir. Bu gereklilik işletmelerde finansal analiz ve planlamanın önemini artırmaktadır. Etkin bir finansal planlamanın gerçekleştirilebilmesi için öncelikle finansal bilgi sisteminin düzgün çalışması ve finansal bilgi sistemi içerisinde toplanan bilgiler üzerinde analitik teknikler kullanılarak finansal analizin gerçekçi bir şekilde yapılması gerekmektedir.

Turizm endüstrisinin değişken yapısı ve yoğun rekabet ortamı nedeniyle konaklama işletmelerinde de finansal analizin önemi gittikçe artmaktadır. Konaklama işletmelerinin birleşme, yap işlet devret yöntemiyle el değiştirmeleri, tek kişi işletmelerinden çıkıp sermayenin ağırlık kazandığı sermaye şirketleri biçimine dönüşmeleri ve sermayenin çok sayıda ortak tarafından temin edilmesi finansal analizin önemini konaklama işletmelerinde arttıran en önemli unsurlardır (Önal ve diğ., 2006: 17). Yine konaklama işletmelerinin sabit sermaye yatırımlarının yüksek olması, devlet teşviklerinin son yıllarda azalması, uzun dönemli fon bulmadaki sorunlar finansal anlamda dikkatli olmaları gerektiği yönünde sinyal vermekte ve sermaye piyasalarına kote olmalarını zorunlu hale getirmektedir. Tüm bu olumsuzlukların etkisini en alt seviyeye indirmek ve işletmenin verimli bir şekilde çalışmasını sağlayabilmenin yolu etkili bir finans yönetiminde geçmektedir. Etkin bir finansal yönetimin önemli iki fonksiyonu finansal planlama ve kontrol ise etkin bir finansal analiz sürecinin gerçekleştirilmesine bağlıdır.

Finansal analiz genel olarak *"işletmelerin finansal durumunun ve faaliyet sonuçlarının, finansal açıdan yeterli olup olmadığını saptamak ve geleceğe yönelik tahminlerde bulunabilmek amacıyla, finansal tablolarda yer alan hesaplar arasındaki ilişkilerin ve bunların yıllar içindeki gelişmelerinin incelenmesi"* olarak tanımlanmaktadır (Akgüç, 1998:20). Finansal analiz sürecinde kullanılan oran (rasyo) analizi, finansal analiz teknikleri arasında en yaygın kullanılan analiz tekniği olarak nitelendirilmekte ve işletmenin durumu hakkında diğer analiz tekniklerine göre daha detaylı bilgi sağlayabilen bir finansal analiz tekniği olarak değerlendirilmektedir (Bakır ve Şahin, 2009).

Genel olarak konuyla ilgili literatür incelendiğinde, farklı ülkelerde ve farklı endüstrilerdeki işletmelerin finansal performansının ölçülmesinde finansal analiz ve finansal analiz tekniklerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Buna karşın işletme yöneticilerinin finansal performanslarını ölçmede hangi finansal orana önem verdiklerini belirlemeye yönelik az sayıda çalışma yapıldığı tarafımızca saptanmıştır. Aydın (1988), Türkiye'de şirketlerin birleşme kararlarında defter değeri ve piyasa değeri oranları, tasfiye değeri, iskonto edilmiş nakit akışlarına göre işletme değerini kullandıklarını belirlemiştir. Mutlu (1991), Türkiye'deki banka, sigorta, beyaz eşya, hizmet sektörü, süt ürünleri, seramik ve çimento sektöründeki anonim şirket yapısına sahip işletmelerin yayınladıkları faaliyet raporlarında likidite, karlılık ve finansal yapıyla ilgili analizlerde oranların kullanıldığını saptamıştır. Sing ve Schmidgall (2001), Amerika'daki konaklama işletmelerinde finansal yöneticilerin en önemli gördükleri ve en sık kullandıkları finansal oranların sırasıyla likidite oranları, karlılık oranları ve otel işletmeleri faaliyet oranları olduğunu

belirlemişlerdir. Yine Sing ve Schmidgall (2002), Amerika'daki konaklama işletmelerinde en sık kullanılan finansal oranların karlılık, etkinlik ve faaliyet oranları olduğunu saptamışlardır. Buna karşın yöneticilerin likidite ve finansal yapı oranlarına verdikleri önem ve kullanım sıklıklarının düşük olduğu görülmüştür. Schmidgall ve Defranco (2004), çalışmalarında ağırlama endüstrisinin önemli bir kolu olan kulüp sektöründe, personel maliyetleri, satılan yiyeceklerin maliyeti, satılan içeceklerin maliyeti, cari oran ve borç-öz sermaye oranlarının en sık kullanılan oranlar olduğu sonucuna varmışlardır.

Dolayısıyla konuyla ilgili literatürde oran analizinin otel işletmelerinde kullanımını konu alan çalışmaların çok kısıtlı sayıda olduğu görülmektedir. Ayrıca Türk turizm endüstrisine yönelik olarak konuyla ilgili bir çalışmaya tarafımızca rastlanmamıştır. Bu bağlamda, bu araştırmanın konuyla ilgili olarak literatürde bulunan bu eksikliği gidereceği ve daha sonra konuyla ilgili yapılabilecek çalışmalara kaynaklık edebileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin Akdeniz Bölgesi'nde faaliyet gösteren beş yıldızlı otel işletmelerinde oran analizinde kullanılan finansal oranların kullanım sıklığının ve önem derecelerinin saptanmasıdır. Çalışma belirlenen amaçlar doğrultusunda dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde oran analizi ve finansal oranlar hakkında genel teorik bilgiler verilmektedir. İkinci bölümde ise araştırmada kullanılan veriler, veri toplama süreci ve toplanan verilerin analiz süreci hakkında bilgi verilmektedir. Üçüncü bölümde analiz sonuçları bulgular başlığı altında sunulmaktadır. Sonuç kısmında ise araştırmadan elde edilen sonuçlar tartışılmış ve genel bir değerlendirme yapılarak öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

2. Oran (Rasyo) Analizi Kavramı

Finansal tablolarda yer alan iki kalem arasındaki ilişkinin matematiksel olarak ifadesine oran veya rasyo denilmektedir (Langemeier, 2004). Bu bakımdan oran analizi, finansal tablolarda yer alan finansal kalemlerin kullanılmasıyla işletme hakkında daha detaylı bilgi edinilmesine imkân tanımaktadır. Finansal analizde kullanılan oranlar amaç ve fonksiyonlarına göre likidite oranları, finansal yapı oranları, varlık kullanım oranları, karlılık oranları ve borsa performans oranları olmak üzere beş grupta toplanmaktadır (Brealey ve diğ., 1995; White ve diğ., 1997; Berk, 2010; Orhan ve Yazarkan, 2011). Likidite oranları, işletmenin sahip olduğu dönen varlıklarla kısa süreli borçlarını ödeme gücünü ortaya koymasından dolayı işletme üst yönetimi ve kredi veren kuruluşlar tarafından yaygın olarak kullanılan oranlardır (Sing ve Schmidgall, 2001; Önal, Karadeniz ve Koşan, 2006). Tablo 1'de likidite oranları, hesaplanış şekli, kabul gören standardı ve kullanılış amaçlarıyla birlikte özetlenmektedir.

Tablo1. Likidite Oranları

Likidite Oranları	Hesaplanış Şekli	Kabul Gören Standardı	Kullanılış Amacı
Cari Oran	Dönen Varlıklar/Kısa Vadeli Borçlar	1,5	İşletmenin Kısa Süreli Borçlarını Ödeme Gücünün Ölçülmesi.
Asit-Test Oranı	(Dönen Varlıklar-Stoklar)/Kısa Vadeli Borçlar	1	İşletmenin satışlarının durması durumunda Kısa Süreli Borçlarını Ödeme Gücünün Ölçülmesi.
Nakit Oran	Hazır Değerler+Serbest Menkul Değerler/Kısa Vadeli Borçlar	0,2	İşletmenin Satışlarının Durması ve Alacaklarını Tahsil Edememesi Durumunda Kısa Vadeli Borçlarını Ödeme Gücünün Ölçülmesi.

Kaynak: (Andrew ve Schmidgall; 1993, Brealy ve diğ.; 1995, White ve diğ., 1997, Jagels ve Coltman; 2004, Önal ve diğ., 2006, Ceylan ve Korkmaz; 2008).

Finansal yapı oranları işletmenin varlıklarının ne kadarlık bir kısmının yabancı kaynak ne kadarlık kısmının öz kaynak ile finanse edildiğini ayrıca özkaynaklar ile yabancı kaynaklar arasında denge bulunup bulunmadığını bir anlamda işletmenin uzun vadeli yükümlülüklerini yerine getirebilme yeterliliğini ölçen oranlardır (Scmidgall ve Defranco, 2004; Berk, 2010). İşletmelerde kullanılan başlıca finansal yapı oranları ve içerikleri Tablo 2’de özetlenmektedir.

Tablo 2. Finansal Yapı Oranları

Finansal Yapı Oranları	Hesaplanış Şekli	Kabul Gören Standardı	Kullanılış Amacı
Borçlanma Oranı	Yabancı Kaynak/Varlık Toplamı	0,5	İşletme varlıklarının ne kadarının yabancı kaynaklarla finanse edildiğinin ölçülmesi.
Uzun Süreli Sermayenin Payı Oranı	(Uzun Süreli Borçlar+Özsermaye)/Tüm Sermaye	0,5	İşletmenin uzun süreli borçlarını ödeme gücünün ölçülmesi.
Faiz Karşılama Oranı	Faiz ve vergi öncesi kar /Faiz	7	İşletmenin net karının, ödenecek faizlerin kaç katı olduğunun ölçülmesi.
Toplam Borçların Özsermaye Oranı	Toplam Borç/Özsermaye	1	İşletmeye ait finansal riskin belirlenmesi.
Kısa Vadeli Borçların (KVB) Kaynak Toplamına Oranı	KVB/Toplam Kaynak	Yok	İşletmede kısa vadeli borçların ağırlığının ölçülmesi.
Uzun Vadeli Borçların (UVB) Kaynak Toplamına Oranı	UVB/Toplam Kaynak	Yok	İşletmede uzun vadeli borçların ağırlığının ölçülmesi.
Maddi Duran Varlıkların Uzun Süreli Borçlara Oranı	Maddi Duran Varlıklar (Net)/Uzun Süreli Borçlar	1’den büyük	İşletmenin uzun vadeli kredi değerliliğinin ölçülmesi.

Kaynak: (Andrew ve Schmidgall; 1993, Brealy ve diğ.; 1995, White ve diğ., 1997, Jagels ve Coltman; 2004, Önal, Karadeniz ve Koşan, 2006; Ceylan ve Korkmaz, 2008).

Devir hızı oranları olarak da anılan varlık kullanım oranları yöneticilerin işletme varlıklarını ne ölçüde etkin kullandığını tespit etmek amacıyla kullanılmaktadırlar (Kim, 2006). Varlık kullanım oranlarının incelenmesiyle, işletme müşterilerinin kendilerine tanınan ödeme sürelerine bağlı kalıp kalmadığı, işletmenin stoklara yaptığı yatırımın uygunluğu, çalışma sermayesinin etkinliği ve duran varlıklarının etkin kullanılıp kullanılmadığı hakkında bilgi sahibi

olunabilmektedir (Aydın ve diğerleri, 2010). İşletmelerde yaygın olarak kullanılan varlık kullanım oranları, hesaplama şekilleri ve kullanım amaçları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 3. Varlık Kullanım Oranları (Devir Hızı Oranları)

Varlık Kullanım Oranları	Hesaplanış Şekli	Kullanılış Amacı
Stok Devir Hızı	Satışların Maliyeti/Ortalama Stok	İşletme stoklarının yılda kaç defa paraya dönüştüğünün ölçülmesi.
Stok Devir Süresi	360/Stok Devir Hızı	İşletme stoklarının yılda kaç günde devrettiğini ölçülmesi.
Alacak Devir Hızı	Kredili Satış Tutarı/ Ortalama Ticari Alacaklar	İşletme alacaklarının yılda kaç defa tahsil edildiğinin ölçülmesi.
Alacak Devir Süresi	360/Alacak Devir Hızı	İşletme alacaklarının ne kadar sürede tahsil edildiğinin ölçülmesi.
Net Çalışma Sermayesi D.H.	Net Satışlar/Net Çalışma Sermayesi	İşletme net işletme sermayesinin etkinliğinin ölçülmesi.
Öz Sermaye Devir Hızı	Net Satışlar/Ortalama Özsermaye Tutarı	İşletme özsermayesinin ne derece etkin kullandığının ölçülmesi.
Varlık Devir Hızı	Net Satışlar/Ortalama Varlık Toplamı	İşletme varlıklarının kullanımının etkinliğinin ölçülmesi.
Maddi Duran Varlık Devir Hızı	Net Satışlar/ Maddi Duran Varlıklar, Net	İşletmedeki maddi varlıkların kullanım etkinliğinin ölçülmesi.

Kaynak: (Andrew ve Schmidgall, 1993, Breal ve diğ., 1995, White ve diğ., 1997, Jagels ve Coltman, 2004, Önal, Karadeniz ve Koşan, 2006, Bakır ve Şahin, 2009).

Karlılık oranları, işletmenin sahip olduğu öz sermaye, yabancı kaynak ve varlıklarını ne ölçüde verimli kullandığını ve bir bütün olarak gerçekleştirdiği faaliyetlerde karlı çalışıp çalışmadığının değerlendirilmesinde kullanılmaktadır (Chesnic, 2000; Ercan ve Ban, 2010). Bu oranlar Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Karlılık Oranları

Karlılık Oranları	Hesaplanış Şekli	Kabul Gören Standardı	Kullanılış Amacı
Brüt Kar Marjı	Brüt Kar/Net Satışlar	Yok (Yüksek Olması İstenir)	İşletme faaliyetlerinin etkinliğinin ölçülmesi.
Net Kar Marjı	Net Kar/Net Satışlar	Yok (Yüksek Olması İstenir)	Satışlar üzerinden sağlanan net karlılığın ölçülmesi.
Yatırım Verim Oranı	Net Kar Marjı*Varlık Devir Hızı	Yok (Yüksek Olması İstenir)	Yatırılan sermaye üzerinden sağlanan karlılığın ölçülmesi.
Öz Sermaye Karlılığı	Net Kar/Öz Sermaye	Yok (Yüksek Olması İstenir)	Sahip veya ortakların koydukları sermayenin karlılığının ölçülmesi.
Faaliyet Karlılığı	Faaliyet Karı/ Net Satışlar	Yok (Yüksek Olması İstenir)	Esas faaliyetlerin ne ölçüde karlı olduğunun ölçülmesi.
Aktif Karlılık Oranı	Net Kar/ Aktif Toplamı	Yok	Aktiflerin ne ölçüde karlı kullanıldığının ölçülmesi.
Kaynaklar Üzerinden Karlılık Oranları	FVÖK/Toplam Kaynaklar	Yok	Kaynakların ne ölçüde karlı kullandığının ölçülmesi.

Kaynak: (Andrew ve Schmidgall, 1993, Breal ve diğ., 1995, White ve diğ., 1997, Akgüç, 1998, Jagels ve Coltman, 2004, Önal, Karadeniz ve Koşan, 2006, Bakır ve Şahin, 2009 Ercan ve Ban, 2010).

Borsa performans oranları ise işletmenin ortaklarına yeterli bir gelir sağlayıp sağlamadığını belirlemede kullanılan oranlar olarak da değerlendirilmektedir (Akgüç, 2011). Bu oranlar Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Borsa Performans Oranları

Borsa Performans Oranları	Hesaplanış Şekli	Kabul Gören Standardı	Kullanılış Amacı
Fiyat Kazanç Oranı	Hisse Senedi Piyasa Fiyatı / Hisse Başına Kar	Yok	İşletmenin hisse senetlerinden elde edilen bir birim kar başına ödenen fiyatın ölçülerek hisse senetlerinin borsa değerlerindeki değişimlerin belirlenmesi.
Piyasa Değeri/Defter Değeri Oranı	Her Bir Hisse Senedinin Piyasa Değeri / Her Bir Hisse Senedinin Defter Değeri	1'den Büyük olması istenir	İşletmenin piyasa değerinin, özsermayesinin kaç katı olduğunun ölçülmesi

Kaynak: (Andrew ve Schmidgall, 1993, White ve diğ., 1997, Jagels ve Coltman, 2004, Önal, Karadeniz ve Koşan, 2006).

Yukarıda ifade edilmeye çalışılan oranların dışında konaklama sektöründe esas faaliyetlerin verimliliğini ve etkinliğini ölçmeye yönelik olarak kullanılan oranlar bulunmakta ve literatürde otel işletmesine ait faaliyet oranları olarak ifade edilmektedir (Jagels ve Coltman, 2004; White ve diğerleri, 1997; Schmidgall ve Defranco, 2004).

Tablo 6. Sadece Otel İşletmelerinin İç Analizinde Kullanılan Faaliyet Oranları

Faaliyet Oranları	Hesaplanış Şekli	Kullanılış Amacı
Departmana Ait Gelirlerin Toplam Gelire Oranı	Departman Geliri / Toplam Gelir	Departmana ait gelirin toplam gelir içindeki payının hesaplanması.
Ortalama Oda Fiyatı	Toplam Oda Geliri / Satılan Oda Sayısı	Satılan oda sayısına göre ortalama oda fiyatının belirlenmesi.
Satılabilir Oda Başına Gelir (RevPAR)	Toplam Oda Geliri /Satılabilir Oda Sayısı	Satılabilir oda sayısına göre ortalama oda gelirinin belirlenmesi.
Ortalama Kuver Başına Gelir	Toplam Yiyecek Geliri /Açılan Kuver Sayısı	Açılan kuver başına elde edilen gelirin hesaplanması.
Yiyecek Maliyet Yüzdesi	Satılan Yiyecek Maliyeti / Toplam Yiyecek Geliri	Yiyecek maliyetinin yiyecek gelirleri içindeki payının belirlenmesi.
İçecek Maliyet Yüzdesi	Satılan İçecek Maliyeti / Toplam İçecek Geliri	İçecek maliyetinin içecek gelirleri içindeki payının belirlenmesi.
İşçilik Maliyet Yüzdesi	Toplam İşçilik Gideri / Toplam Gelir	Toplam işçilik maliyetinin toplam gelir içindeki payının belirlenmesi.
Temel Maliyet Yüzdesi	(Satılan Yiyecek Malzeme Bedeli + Toplam İşçilik Giderleri) /Toplam Gelir	Satılan yiyecek malzeme ve işçilik giderleri toplamının, toplam gelir içindeki payının belirlenmesi.
Otel müşterisi başına elde edilen gelir oranı(RevPAC)	Otel Misafirlerinden Elde Edilen Toplam Gelir/ Toplam Misafir Sayısı	Otel müşterilerinden elde edilen kişi başı gelirin hesaplanması.
İletişim (telefon) gelir yüzdesi	Telefon Departmanı Toplam Karı / Departman Geliri	Departman geliri içerisinde iletişimden elde edilen kar payının hesaplanması.
Yiyecek departmanı gelir yüzdesi	Yiyecek Departman Toplam Karı / Yiyecek Departmanı Geliri	Yiyecek departman gelirleri içerisinde yiyecek kar düzeyinin hesaplanması.
Odalar departmanı gelir yüzdesi	Odalar Departmanı Toplam Karı / Odalar Dept. Geliri	Odalar departmanından elde edilen gelir içerisinde odalar departman karı payının hesaplanması.

Kaynak: (Andrew ve Schmidgall, 1993; White ve diğ., 1997; Jagels ve Coltman, 2004; Önal ve diğ., 2006) 'dan faydalanarak oluşturulmuştur.

3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma ülkemizde, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2009 yılı verilerine göre Akdeniz Bölgesi'nde faaliyet gösteren 216 adet 5 yıldızlı Turizm İşletme Belgeli otel işletmesinin finans veya muhasebe yöneticileriyle gerçekleştirilen anket çalışmasını kapsamaktadır. Çalışmada Akdeniz Bölgesinde yer alan otellerin deniz-kum-güneş ağırlıklı homojen bir yapı göstermelerinin yanı sıra ülkedeki beş yıldızlı otel sayısının büyük çoğunluğunun bu bölgede yer alması bölgenin seçiminde etkili olan unsurlardır. Beş yıldızlı otel işletmeleriyle görüşülme sebebi ise bir, iki, üç ve dört yıldızlı otellere kıyasla daha sağlıklı bilgi edinilebileceğinin ve bütün otel işletmelerine ulaşmanın zaman ve maliyet açısından mümkün olmayacağından düşünülmektedir.

Bu bağlamda literatürden ve teoriden yararlanarak hazırlanan ankette Sing ve Schmidgall (2001-2002)'in, Karadeniz (2008)'in ve Ergün (2008) çalışmalarında kullandıkları anket sorularından yararlanılmıştır. Hazırlanan anketin ön testi Adana-Mersin bölgesinde faaliyet gösteren Turizm İşletme Belgeli beş yıldızlı otel işletmelerinin finans/muhasebe yöneticileriyle gerçekleştirilmiş ve konu hakkında bilgi sahibi olan akademisyenlerinde fikri alındıktan sonra yanlış işaretlemelere sebep olabileceği belirtilen ölçüklerin (önem derecesi) sıralama yönü değiştirilmiştir. Anketler, ön testler sonucunda gerekli düzeltmeler gerçekleştirilerek araştırmanın evrenini oluşturan kitleye 7 Şubat 2012'de elektronik posta yoluyla gönderilmeye başlanmıştır. Dolayısıyla araştırma verileri 07.02.2012-10.07.2012 tarihleri arasında Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2009 yılı Turizm İşletme Belgeli Tesis listesinde Akdeniz Bölgesinde yer alan beş yıldızlı otel işletmelerinin finans/muhasebe müdürlerine gönderilen mail ve yapılan yüz yüze görüşmeler sonucunda toplanmıştır.

Araştırmada, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2009 yılı verilerine göre Akdeniz bölgesinde faaliyet gösteren otellerin isimlerin yer aldığı sayfada bulunan 216 adet 5 yıldızlı Turizm İşletme Belgeli otel işletmesinin kullandığı finansal analiz teknikleri ve söz konusu tekniklere verdikleri önem dereceleri saptanmaya çalışılmıştır. Söz konusu otellerin güncel listesine bakıldığında bu sayının değişmiş olduğu görülmekle beraber çalışmanın 2009 yılı verileriyle gerçekleştirilmesi uygun görülmüştür (<http://www.ktyatirimisletmeler.gov.tr>).

Bu bağlamda çalışmanın evreni Akdeniz Bölgesi'nde faaliyet gösteren Turizm İşletme Belgeli 5 yıldızlı oteller olarak belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarının evrene genellenmesinin yapılabilmesi için, sınırlı evren (nicel oran) formülüne göre örneklem büyüklüğü hesaplanmıştır. Yapılan hesaplama sonucunda, 138 otelin araştırma örneklemini oluşturmasının yeterli olacağı bulgulanmıştır. Ancak araştırma sonucunda elde edilecek verilerin daha geniş bir fikir verebilmesi ve ileride yapılacak çalışmalara kaynaklık etmesi bağlamında tüm evrenden veri toplanmaya çalışılmıştır. Bu yönde 216 otele anket elektronik posta yoluyla gönderilmiş ve yüz yüze görüşme yapılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda 216 otel işletmesinin 20 tanesinden çalışmaya katılmaları konusunda ret alınmış, 2 otel işletmesinin muhasebe yetkilerinin işten ayrılmış olması sebebiyle ankete katılmadıkları, iki otelin kapalı olduğu ve elektronik posta yoluyla cevap yollamış fakat elimize ulaşmamış bir işletmenin verileri çalışmada yer almamıştır. Bu bağlamda 191 beş yıldızlı otel işletmesinden kullanılabilir veri elde edilmiştir.

Ankette kullanılan ölçeklerin güvenilirliği Cronbach's Alpha katsayısı dikkate alınarak test edilmiştir. Ankette kullanılan kullanım sıklığına ait ölçeğin güvenilirlik katsayısının (cronbach's alpha) 0,747, önem derecelerine ait değerlendirme ölçeğinin güvenilirlik katsayısının ise 0,968 güven seviyesine sahip olduğu ve bu bağlamda istatistiksel olarak yeterli olduğu saptanmıştır. Araştırmada ayrıca elde edilen verilerin araştırmanın amaçları doğrultusunda belirlenen sorulara cevap bulunması yönünde frekans analizi ve ki kare bağımsızlık analizleri gerçekleştirilmiştir. Frekans analizi değişkenlerin frekans ve yüzde dağılımlarını ayrı ayrı tablolar halinde gösteren analizdir (Ural ve Kılıç, 2011).

4. Bulgular

Araştırma sorularına cevap bulmak amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucunda elde edilen bulgular aşağıda sırasıyla açıklanmaya çalışılmıştır.

Ankete Katılan Otel İşletmelerine Ait Bulgular

Otel işletmelerinin demografik özelliklerinin belirlenmesine yönelik olan bulguların ilki işletmenin ne zamandır faaliyette olduğunun saptanmasına ilişkin işletme yaşının yer aldığı verilerin frekans dağılımıdır. Ankete katılan otel işletmelerinin işletme yaşına ilişkin analiz sonuçlarının yer aldığı Tablo 7 incelendiğinde işletme yaşının yaklaşık %32'lik bir oranla en yoğun 6-10 arasındaki otel sayısında olduğu gözlenmektedir.

Otel işletmelerinin, işletmenin verdiği hizmet türüne ilişkin konaklama tipine ait verilerin frekans dağılımı incelendiğinde araştırmaya katılan beş yıldızlı otel işletmelerinin önemli bir bölümünün (%84) her şey dahil sistemle konaklama hizmeti sunduğu görülmektedir.

Tablo 7. Ankete Katılan Otel İşletmelerine Ait Verilerin Frekans Analizi

İşletmenin Yaşı	Frekans	%	Konaklama Tipi	Frekans	%
1-5	49	25,7	Oda Kahvaltı	5	2,6
6-10	61	31,9	Yarım Pansiyon	11	5,8
11-15	34	17,8	Tam Pansiyon	13	6,8
16-20	16	8,4	Her Şey Dahil	162	84,8
21 Üstü	31	16,2	----	---	---
Toplam	191	100,0	Toplam	191	100,0
Hukuki Yapı	Frekans	%	Sahiplik Yapısı	Frekans	%
Şahıs Şirketi	1	,5	Bireysel	32	16,8
Kolektif Şirket	2	1,0	Yönetim Sözleşmesi	13	6,8
Anonim	172	90,1	Ortaklı	131	68,6
Limited	16	8,4	Franchise	1	,5
----	---	---	Zincir	14	7,3
Toplam	191	100,0	Toplam	191	100,0
Eğitim Düzeyi	Frekans	%	Faaliyet Dönemi	Frekans	%
İlk Öğretim	1	,5	Tüm Yıl	112	58,6
Lise	23	12,0	Sezonluk	79	41,4
Lisans	137	71,7	Toplam	191	100,0
Yüksek Lisans	29	15,2	-----	-----	-----
Diğer	1	,5	-----	-----	-----
Toplam	191	100,0	-----	-----	-----

Üçüncü bilgi olarak otel işletmelerinin hukuki yapısının belirlenmesine yönelik verilen cevapların frekans analizi sonuçlarına bakıldığında, ankete katılan

beş yıldızlı otel işletmelerinin hukuki yapısının %90'lık bir payla anonim şirket statüsünde olduğu görülmektedir. Ankete katılan otel işletmelerinin demografik özelliklerine ait diğer bir bilgi olan sahiplik yapısı verilerinin frekans dağılım sonuçlarına göre otel işletmelerinin sahiplik yapısının yaklaşık %69'luk bir payla ortaklı olduğu gözlenmektedir.

Ankete katılan beş yıldızlı otel işletmelerinin finans/muhasebe yöneticilerinin eğitim düzeyine ait verilerin frekans dağılım sonuçları incelendiğinde otel işletmeleri finans/muhasebe yöneticilerinin yaklaşık %72'sinin lisans düzeyinde, %15'inin yüksek lisans ve %12'sinin lise düzeyinde eğitim almış oldukları görülmektedir. Ankete katılan otel işletmelerinin faaliyet dönemlerine ilişkin elde edilen verilerin frekans analizi sonuçları incelendiğinde ise otel işletmelerinin %59'u tüm yıl faaliyet gösterirken, %41'i sezonluk faaliyet göstermektedir.

Ankete Katılan Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Kullanılan Finansal Oranların Kullanım Sıklığı ve Önem Dereceleri Bağlamında Değerlendirilmesi

Ankete katılan 191 otel işletmesinin finans veya muhasebe yöneticisinden, işletmenin faaliyetlerinin analizinde yararlandıkları finansal oranları, kullanım sıklığı ve önem dereceleri bağlamında değerlendirilmeleri istenmiştir. Söz konusu sorulara verilen cevaplar ışığında oluşturan frekans dağılımına ilişkin sonuçlar finansal oranların sayısının fazla olması nedeniyle gruplara ayrılarak verilmeye çalışılmıştır.

Ankete Katılan Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Kullanılan Likidite Oranlarının Kullanım Sıklığı Bağlamında Değerlendirilmesi

Likidite oranlarının kullanım sıklığına ait frekans dağılımı sonuçları Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8. Likidite Oranlarının Kullanım Sıklığı Bağlamında Değerlendirilmesi

Likidite Oranları	Günlük		Haftalık		Aylık		Çeyrek Dönemlik		Yıllık		Hiç		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Cari Oran	11	5,8	15	7,9	68	35,6	13	6,8	13	6,8	71	37,2	191	100
Asit Test Oranı	1	,5	18	9,4	27	14,1	16	8,4	11	5,8	118	61,8	191	100
Nakit Oran	39	20,4	27	14,1	51	26,7	3	1,6	5	2,6	66	34,6	191	100

Tablo 8 incelendiğinde otel işletmelerinin günlük ve haftalık olarak en fazla nakit oranı, aylık ve yıllık bazda cari oranı, çeyrek dönemlik bazda ise asit test oranını kullandıkları görülmektedir. Tablo genel anlamda incelendiğinde ise otel işletmelerinin faaliyetlerinin kontrolünde likidite oranlarından aylık bazda faydalandıkları belirlenmiştir. Likidite oranlarını hiç kullanmayan işletme sayısının yüksek olması gözden kaçmaması gereken bir diğer sonuç olduğu düşünülmektedir.

Ankete Katılan Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Kullanılan Likidite Oranlarının Önem Dereceleri Bağlamında Değerlendirilmesi

Otel işletmeleri finans/muhasebe yöneticilerinin önem derecesi bağlamında likidite oranlarını değerlendirmelerine ait analiz sonuçları Tablo 9'da yer almaktadır. Yapılan frekans analizi sonucunda otel işletmeleri finans/muhasebe yöneticilerinin likidite oranlarından en çok önem verdikleri oranın nakit oran olduğu gözlenmektedir. Dolayısıyla likidite oranlarının kullanım sıklığı ile önem dereceleri arasında tutarlılık olduğu ve çok sık kullanılan oranın çok önemli olarak değerlendirildiği söylenebilmektedir.

Tablo 9. Likidite Oranlarının Önem Derecesi Bağlamında Değerlendirilmesi

Likidite Oranları	Çok Önemli		Önemli		Ne Önemli Ne Önemli		Önemsiz		Çok Önemsiz		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Cari Oran	44	23,0	76	39,8	3	1,6	15	7,9	53	27,7	191	100
Asit Test Oranı	25	13,1	40	20,9	15	7,9	17	8,9	94	49,2	191	100
Nakit Oran	62	32,5	60	31,4	3	1,6	15	7,9	51	26,7	191	100

Ankete Katılan Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Kullanılan Finansal Yapı Oranlarının Kullanım Sıklığı Bağlamında Değerlendirilmesi

İkinci sırada yer alan finansal yapı oranlarının kullanım sıklığı bağlamında değerlendirilmesine ait verilerin frekans dağılımına ilişkin sonuçlar Tablo 10'da yer almaktadır. Tablo10 incelendiğinde otel işletmeleri finans/muhasebe yöneticilerinin finansal yapının durumunu konusunda bilgi veren oranlar içerisinde günlük bazda en fazla borçlanma oranından faydalandıkları görülmektedir. Buna karşın finans/muhasebe yöneticilerinin finansal yapı oranlarını ağırlıklı olarak aylık bazda kullandıkları ve bu oranlardan kısa vadeli borçların toplam kaynaklara oranının ilk sırayı aldığı gözlenen sonuçlar arasındadır. Finansal yapı oranlarından faydalanmayan otel işletmesi sayısının fazla olması ankete katılan otel işletmelerin öz sermaye ağırlıklı olduklarını ve borç bulmada sıkıntılar yaşadıklarını düşündürmektedir. Sing ve Schmidgall (2001) yapmış oldukları çalışmada otel işletmelerinde finansal yapı oranlarının finans ve muhasebe yöneticileri tarafından kullanılmamasını söz konusu oranların daha çok bankalar, ortaklar ve kurumsal alandaki yöneticileri ilgilendiriyor olmasına bağlamışlardır. Bununla birlikte Tablo 10'da yer alan sonuçlarla Sing ve Schmidgall'ın (2001) konaklama işletmelerinin finans/muhasebe yöneticilerine yönelik gerçekleştirdikleri çalışmanın sonuçlarının paralellik gösterdiği saptanmıştır.

Tablo 10. Finansal Yapı Oranlarının Kullanım Sıklığı Bağlamında Değerlendirilmesi

Finansal Yapı oranları	Günlük		Haftalık		Aylık		Çeyrek Dönemlik		Yıllık		Hiç		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Toplam	%
Borçlanma Oranı	10	5,2	25	13,1	49	25,7	16	8,4	8	4,2	83	43,5	191	100
Uzun Süreli Sermayenin Payı Oranı	1	,5	0	0	36	18,8	17	8,9	32	16,8	105	55,0	191	100
Faiz Karşılama Oranı	4	2,1	14	7,3	41	21,5	20	10,5	18	9,4	94	49,2	191	100
Borçların Öz Sermayeye Oranı	5	2,6	1	,5	34	17,8	28	14,7	38	19,9	85	44,5	191	100
Maddi Duran Varlıkların Uzun Süreli Borçlara Oranı	1	,5	2	1,0	29	15,2	26	13,6	36	18,8	97	50,8	191	100
Kısa Vadeli Borçların Toplam Kaynaklara Oranı	1	,5	8	4,2	51	26,7	29	15,2	21	11,0	81	42,4	191	100
Uzun Vadeli Borçların Toplam Borçlara Oranı	2	1,0	12	6,3	23	12,0	22	11,5	48	25,1	84	44,0	191	100

Ankete Katılan Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Kullanılan Finansal Yapı Oranlarının Önem Dereceleri Bağlamında Değerlendirilmesi

Ankete katılan 191 otel işletmesi finans/muhasebe yöneticisinin finansal yapı oranlarına dair yapmış oldukları önem sıralaması Tablo 11'de verilmiştir. Tablo 11'de göre finans/muhasebe yöneticilerinin en çok önem verdikleri finansal yapı oranlarının başında borçlanma oranı gelmektedir. Söz konusu oranını sırasıyla kısa vadeli borçların toplam borçlara oranı ve uzun vadeli borçların toplam borçlara oranının takip ettiği görülmektedir. Borçlanma oranı aynı zamanda kullanıma sıklığı açısından da finansal yapı oranları içerisinde en yüksek değeri almıştır. Dolayısıyla finansal yapı oranlarının kullanım sıklığı ile önem dereceleri arasında tutarlılık olduğu ve çok sık kullanılan oranın çok önemli olarak değerlendirildiği söylenebilmektedir.

Tablo 11. Finansal Yapı Oranlarının Önem Dereceleri Bağlamında Değerlendirilmesi

Finansal Yapı Oranları	Çok Önemli		Önemli		Ne Önemli Ne Önemli		Önemsiz		Çok Önemsiz		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Borçlanma Oranı	63	33,0	40	20,9	4	2,1	18	9,4	66	34,6	191	100
Uzun Süreli Sermayenin Payı Oranı	25	13,1	56	29,3	11	5,8	18	9,4	81	42,4	191	100
Faiz Karşılama Oranı	53	27,7	42	22,0	5	2,6	17	8,9	74	38,7	191	100
Toplam Borçların Öz Sermayeye Oranı	50	26,2	42	22,0	12	6,3	24	12,6	63	33,0	191	100
Maddi Duran Varlıkların Uzun Süreli Borçlara Oranı	32	16,8	46	24,1	21	11,0	16	8,4	76	39,8	191	100
Kısa Vadeli Borçların Toplam Kaynaklara Oranı	42	22,0	63	33,0	8	4,2	15	7,9	63	33,0	191	100
Uzun Vadeli Borçların Toplam Borçlara Oranı	53	27,7	49	25,7	7	3,7	15	7,9	67	35,1	191	100

Ankete Katılan Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Kullanılan Varlık Kullanım Oranlarının Kullanım Sıklığı Bağlamında Değerlendirilmesi

Anket çalışmasında üçüncü oran grubu olan varlık kullanım oranlarının kullanım sıklığına ait verilerin analiz sonuçlarına Tablo 12'de yer verilmiştir.

Tablo 12. Varlık Kullanım Oranlarının Kullanım Sıklığı Bağlamında Değerlendirilmesi

Varlık Kullanım Oranları	Günlük		Haftalık		Aylık		Çeyrek Dönemlik		Yıllık		Hiç		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Stok Devir Hızı	13	6,8	21	11,0	71	37,2	12	6,3	5	2,6	69	36,1	191	100
Stok Devir Süresi	14	7,3	29	15,2	65	34,0	11	5,8	6	3,1	66	34,6	191	100
Alacak Devir Hızı	17	8,9	47	24,6	63	33,0	7	3,7	6	3,1	51	26,7	191	100
Alacak Devir Süresi	9	4,7	43	22,5	64	33,5	8	4,2	2	1,0	65	34,0	191	100
Çalışma Sermayesi Devir Hızı	1	,5	3	1,6	35	18,3	22	11,5	22	11,5	108	56,5	191	100
Varlık Devir Hızı	0	0	2	1,0	31	16,2	23	12,0	33	17,3	102	53,4	191	100
Duran Varlık Devir Hızı	1	,5	0	0	25	13,1	27	14,1	36	18,8	102	53,4	191	100
Öz Sermaye Devir Hızı	2	1,0	1	,5	20	10,5	25	13,1	36	18,8	107	56,0	191	100

Tablo 12 incelendiğinde ankete katılan otel işletmelerinin varlık kullanım oranlarından günlük bazda en sık faydalandıkları oranın alacak devir hızı olduğu görülmektedir. Özellikle otel işletmelerinde otel giriş (check in) ve çıkış (check out) işlemlerinin yoğun olması ve konaklama ücretlerinin peşin veya kredili olarak ödenmesi nedeniyle alacakların devir hızının günlük olarak en fazla hesaplanan varlık devir hızı oranı olması normal olarak kabul edilebilir. Fakat otel işletmelerinin finans/muhasebe yöneticilerinin varlık kullanım oranlarından en fazla aylık

dönemlerde faydalandıkları ve burada ilk sırayı stok devir hızının aldığı sonucuna varılmaktadır. Her ne kadar otel işletmeleri son yıllarda minimum stokla çalışmaya devam etseler de günlük faaliyetlerin devam edebilmesi açısından emniyet stok düzeyiyle çalışma zorunluluklarının bulunması ve stok maliyetlerinin önemli olmasının söz konusu oranın aylık bazda hesaplanma sıklığını arttırdığı düşünülmektedir. Varlık kullanım oranlarının değerlendirilmesine ilişkin sonuçlar Sing ve Schmidgall'ın (2001) çalışmasıyla karşılaştırıldığında stok devir ve alacak devir oranlarının kullanımının aylık bazda olduğu ve en sık kullanılan oranlar oldukları bu bağlamda yukarıda yer alan sonuçlarla aynı yönde oldukları belirlenmiştir.

Ankete Katılan Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Kullanılan Varlık Kullanım Oranlarının Önem Dereceleri Bağlamında Değerlendirilmesi

Ankete katılan 191 otel işletmesi finans/muhasebe yöneticisinin varlık kullanım oranlarına vermiş oldukları önem dereceleri Tablo 13'de verilmiştir.

Tablo 13. Varlık Kullanım Oranlarının Önem Dereceleri Bağlamında Değerlendirilmesi

Varlık Kullanım Oranları	Çok Önemli		Önemli		Ne Önemli Ne Önemli		Önemsiz		Çok Önemsiz		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Stok Devir Hızı	72	37,7	55	28,8	4	2,1	16	8,4	44	23,0	191	100
Stok Devir Süresi	69	36,1	55	28,8	4	2,1	17	8,9	46	24,1	191	100
Alacak Devir Hızı	87	45,5	48	25,1	4	2,1	15	7,9	37	19,4	191	100
Alacak Devir Süresi	82	42,9	47	24,6	3	1,6	16	8,4	43	22,5	191	100
Çalışma Sermayesi Devir Hızı	31	16,2	29	15,2	34	17,8	14	7,3	83	43,5	191	100
Varlık Devir Hızı	30	15,7	33	17,3	27	14,1	17	8,9	84	44,0	191	100
Duran Varlık Devir Hızı	22	11,5	38	19,9	31	16,2	15	7,9	85	44,5	191	100
Öz Sermaye Devir Hızı	30	15,7	44	23,0	18	9,4	14	7,3	85	44,5	191	100

Tablo 13 incelendiğinde finans/muhasebe yöneticilerinin önem derecesi bağlamında yapmış oldukları sıralamada ilk sırayı alacak devir hızının aldığı, bu oranı alacak devir süresinin takip ettiği görülmektedir. Bu bağlamda finansal yapı oranlarının kullanım sıklığı ile önem dereceleri arasında tutarlılık olduğu ve çok sık kullanılan oranın çok önemli olarak değerlendirildiği söylenebilmektedir.

Ankete Katılan Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Kullanılan Karlılık Oranlarının Kullanım Sıklığı Bağlamında Değerlendirilmesi

Ankete katılan 191 otel işletmesi finans/muhasebe yöneticisinin karlılık oranlarını kullanım sıklıklarına ait frekans dağılımı Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14. Karlılık Oranlarının Kullanım Sıklığı Bağlamında Değerlendirilmesi

Karlılık Oranları	Günlük		Haftalık		Aylık		Çeyrek Dönemlik		Yıllık		Hiç		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Brüt Kar Marjı	19	9,9	3	1,6	86	45,0	20	10,5	11	5,8	52	27,2	191	100
Net Kar Marjı	10	5,2	2	1,0	92	48,2	22	11,5	16	8,4	49	25,7	191	100
Yatırım Verim Oranı	1	,5	4	2,1	29	15,2	22	11,5	50	26,2	85	44,5	191	100
Öz Sermaye Karlılığı	0	0	0	0	24	12,6	26	13,6	39	20,4	102	53,4	191	100
Faaliyet Karlılığı	9	4,7	4	2,1	100	52,4	11	5,8	17	8,9	50	26,2	191	100
Aktif Karlılık Oranı	7	3,7	1	,5	60	31,4	16	8,4	26	13,6	81	42,4	191	100
Kaynaklar Üzerinden Karlılık Oranı	6	3,1	1	,5	31	16,2	20	10,5	29	15,2	104	54,5	191	100

Tablo 14 incelendiğinde otel işletmeleri finans/muhasebe yöneticilerinin karlılık oranları içerisinde günlük bazda en fazla brüt kar marjı oranından aylık bazda ise faaliyet karlılığı oranından faydalandıkları görülmektedir. Daha önceki oran gruplarının kullanımında da görülen aylık bazda yapılan hesaplamaların karlılık oranları grubu içinde geçerli olduğu, diğer bir ifadeyle karlılık oranlarının da en fazla aylık bazda hesaplandığı görülmektedir. Bunun yanında yıllık bazda yatırım verim oranı ve öz sermaye karlılığı oranlarının da en fazla kullanılan karlılık oranları olduğu görülmektedir.

Ankete Katılan Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Kullanılan Karlılık Oranlarının Önem Dereceleri Bağlamında Değerlendirilmesi

Ankete katılan 191 otel işletmesi finans/muhasebe yöneticisinin karlılık oranlarına vermiş oldukları önem dereceleri Tablo 15'de sunulmuştur. Tablo 15 incelendiğinde finans/muhasebe yöneticilerinin en çok önem verdikleri karlılık oranlarının faaliyet karlılığı, net kar marjı ve brüt kar marjı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla karlılık oranlarının kullanım sıklığı ile önem dereceleri arasında tutarlılık olduğu ve çok sık kullanılan oranın çok önemli olarak değerlendirildiği söylenebilir.

Tablo 15. Karlılık Oranlarının Önem Derecesi Bağlamında Değerlendirilmesi

Karlılık Oranları	Çok Önemli		Önemli		Ne Önemli Ne Önemli		Önemsiz		Çok Önemsiz		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Brüt Kar Marjı	104	54,5	33	17,3	1	,5	14	7,3	39	20,4	191	100
Net Kar Marjı	108	56,5	32	16,8	0	0	14	7,3	37	19,4	191	100
Yatırım Verim Oranı	54	28,3	48	25,1	7	3,7	16	8,4	66	34,6	191	100
Öz Sermaye Karlılığı	52	27,2	38	19,9	13	6,8	16	8,4	72	37,7	191	100
Faaliyet Karlılığı	110	57,6	30	15,7	2	1,0	14	7,3	35	18,3	191	100
Aktif Karlılık Oranı	68	35,6	38	19,9	1	,5	14	7,3	70	36,6	191	100
Kaynaklar Üzerinden Karlılık Oranı	50	26,2	43	22,5	5	2,6	14	7,3	79	41,4	191	100

Ankete Katılan Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Kullanılan Borsa Performans Oranlarının Kullanım Sıklığı Bağlamında Değerlendirilmesi

Ankete katılan 191 otel işletmesi finans/muhasebe yöneticisinin borsa performans oranlarını kullanım sıklıklarına ait frekans dağılımı Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. Borsa Performans Oranlarının Kullanım Sıklığı Bağlamında Değerlendirilmesi

Borsa Performans Oranları	Günlük		Haftalık		Aylık		Çeyrek Dönemlik		Yıllık		Hiç		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Fiyat/Kazanç Oranı	7	3,7	0	0	21	11,0	4	2,1	3	1,6	156	81,7	191	100
Piyasa Değeri/ Defter Değeri Oranı	1	,5	1	,5	10	5,2	2	1,0	17	8,9	160	83,8	191	100

Tablo 16 incelendiğinde otel işletmeleri finans/muhasebe yöneticilerinin borsa performansının ölçülmesine yönelik oranları kullanım sıklıklarının çok düşük olduğu, bunun yanı sıra belirli bir dönemde yoğunlaşmadığı görülmektedir. Yine borsa performans oranlarının kullanılmama oranının yaklaşık %80'lerde olduğu görülmektedir.

Ankete Katılan Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Kullanılan Borsa Performans Oranlarının Önem Dereceleri Bağlamında Değerlendirilmesi

Ankete katılan 191 otel işletmesi finans/muhasebe yöneticisinin borsa performans oranlarına vermiş oldukları önem dereceleri Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17. Borsa Performans Oranlarının Önem Derecesi Bağlamında Değerlendirilmesi

Borsa Performans Oranları	Çok Önemli		Önemli		Ne Önemli Ne Önemli		Önemsiz		Çok Önemsiz		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Fiyat/Kazanç Oranı	20	10,5	15	7,9	8	4,2	14	7,3	134	70,2	191	100
Piyasa Değeri/Defter Değeri Oranı	23	12,0	12	6,3	8	4,2	15	7,9	133	69,6	191	100

Tablo 17 incelendiğinde piyasa değeri/defter değeri oranının ankete katılan otel işletmeleri açısından en önemli borsa performans oranı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda borsa performans oranlarının kullanım sıklığı ile önem dereceleri arasında tutarlılık olduğu söylenebilmektedir. Ancak elde edilen bu sonucun söz konusu borsa performans oranlarının kullanıma sıklığının az olması ve işletmelerin büyük bir çoğunluğunun borsaya kote olmaması bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

Ankete Katılan Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Kullanılan Otel İşletmeleri Faaliyet Oranlarının Kullanım Sıklığı Bağlamında Değerlendirilmesi

Ankete katılan otel işletmeleri finans/muhasebe yöneticilerinin otel işletmelerinin kendine has yapıları gereği kullandıkları faaliyet oranlarının kullanım sıklığı bağlamında verdikleri cevapların frekans dağılımı Tablo 18’de sunulmuştur. Tablo 18 incelendiğinde günlük olarak en çok kullanılan oranın olarak önce satılabilir odabaşına gelir oranı (RevPAR) arkasından ortalama oda fiyatı olduğu görülmektedir. Yine aylık olarak en sık kullanılan oranlar sırasıyla temel maliyet yüzdesi, içecek maliyet yüzdesi, %54 ile yiyecek maliyet yüzdesi ve işçilik maliyet yüzdesi ile departmana ait gelirlerin toplam gelire oranı olduğu gözlenmektedir. Önceki oranlarda karşılaştığımız kullanılmayan oran sayısının bu oran grubunda yer almadığı gözden kaçmaması gereken bir diğer noktadır.

Tablo 18. Otel İşletmeleri Faaliyet Oranlarının Kullanım Sıklığı Bağlamında Değerlendirilmesi

Otel işletmeleri faaliyet oranları	Günlük		Haftalık		Aylık		Çeyrek Dönemlik		Yıllık		Hiç		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Departmana Ait Gelirlerin Toplam Gelire Oranı	51	26,7	9	4,7	103	53,9	3	1,6	3	1,6	22	11,5	191	100
Ortalama Oda Fiyatı	91	47,6	18	9,4	65	34,0	0	0	1	,5	16	8,4	191	100
Satılabilir Oda Başına Gelir (RevPAR)	92	48,2	15	7,9	62	32,5	2	1,0	2	1,0	18	9,4	191	100
Ortalama Kuver Başına Gelir	52	27,2	12	6,3	54	28,3	3	1,6	5	2,6	65	34,0	191	100
Yiyecek Maliyet Yüzdesi	47	24,6	24	12,6	103	53,9	1	,5	0	0	16	8,4	191	100
İçecek Maliyet Yüzdesi	46	24,1	24	12,6	104	54,5	1	,5	0	0	16	8,4	191	100
İşçilik Maliyet Yüzdesi	52	27,2	19	9,9	103	53,9	1	,5	0	0	16	8,4	191	100
Temel maliyet yüzdesi	30	15,7	19	9,9	106	55,5	2	1,0	0	0	34	17,8	191	100
Otel Müşterisi Başına Elde Edilen Gelir Oranı (RevPAC)	70	36,6	12	6,3	91	47,6	1	,5	1	,5	16	8,4	191	100
İletişim (Telefon) Gelir Yüzdesi	40	20,9	9	4,7	99	51,8	2	1,0	3	1,6	38	19,9	191	100
Yiyecek Departmanı Gelir Yüzdesi	41	21,5	13	6,8	98	51,3	0	0	7	3,7	32	16,8	191	100
Odalar Departmanı Gelir Yüzdesi	55	28,8	9	4,7	94	49,2	1	,5	3	1,6	29	15,2	191	100

Ankete Katılan Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Kullanılan Otel İşletmeleri Faaliyet Oranlarının Önem Dereceleri Bağlamında Değerlendirilmesi

Araştırmaya katılan beş yıldızlı otel işletmelerine ait finansal oranların finans/muhasebe yöneticileri tarafından önem derecesi bağlamında değerlendirilmesine ait verilerin frekans dağılımına ilişkin sonuçlara Tablo 19'da yer verilmiştir.

Tablo 19. Otel İşletmeleri Faaliyet Oranlarının Önem Dereceleri Bağlamında Değerlendirilmesi

Otel İşletmeleri Faaliyet Oranları	Çok Önemli		Önemli		Ne Önemli Ne Önemli		Önemsiz		Çok Önemsiz		Toplam	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Departmana Ait Gelirlerin Toplam Gelire Oranı	118	61,8	47	24,6	1	,5	12	6,3	13	6,8	191	100
Ortalama Oda Fiyatı	137	71,7	31	16,2	0	0	15	7,9	8	4,2	191	100
Satılabilir Oda Başına Gelir (RevPAR)	132	69,1	33	17,3	0	0	15	7,9	11	5,8	191	100
Ortalama Kuver Başına Gelir	95	49,7	31	16,2	4	2,1	18	9,4	43	22,5	191	100
Yiyecek Maliyet Yüzdesi	130	68,1	41	21,5	0	0	13	6,8	7	3,7	191	100
İçecek Maliyet Yüzdesi	129	67,5	41	21,5	1	,5	13	6,8	7	3,7	191	100
İşçilik Maliyet Yüzdesi	132	69,1	38	19,9	1	,5	13	6,8	7	3,7	191	100
Temel Maliyet Yüzdesi	115	60,2	37	19,4	2	1,0	16	8,4	21	11,0	191	100
Otel Müşterisi Başına Elde Edilen Gelir Oranı(RevPAC)	127	66,5	44	23,0	3	1,6	12	6,3	5	2,6	191	100
İletişim (Telefon) Gelir Yüzdesi	89	46,6	47	24,6	10	5,2	15	7,9	30	15,7	191	100
Yiyecek Departmanı Gelir Yüzdesi	103	53,9	41	21,5	8	4,2	15	7,9	24	12,6	191	100
Odalar Departmanı Gelir Yüzdesi	116	60,7	40	20,9	4	2,1	13	6,8	18	9,4	191	100

Tablo 19 incelendiğinde yöneticilerin en fazla önem verdikleri otel faaliyet oranlarında ilk sırayı ortalama oda fiyatının aldığı, bu oranı satılabilir odabaşına gelir ve işçilik maliyet yüzdesinin takip ettiği ve üçüncü olarak yiyecek maliyet yüzdesinin izlediği görülmektedir. Dolayısıyla otel işletmeleri faaliyet oranlarının kullanım sıklığı ile önem dereceleri arasında tutarlılık olduğu ve çok sık kullanılan oranın çok önemli olarak değerlendirildiği söylenebilmektedir.

5. Tartışma

Araştırmaya katılan otel işletmelerinin finans/muhasebe yöneticilerinin ağırlıklı olarak lisans düzeyinde eğitim aldıkları belirlenmiştir. Bununla beraber ankete katılan otellerde, işletme yaşının 1-5 ve 6-10 arasında olduğu saptanmıştır. Yine otel işletmelerinin ağırlıklı olarak her şey dâhil konaklama tipinde hizmet verdikleri, 250'den fazla çalışana sahip oldukları, genel olarak anonim şirket şeklinde hukuki yapıya sahip oldukları, sahiplik yapısının ortaklı ve genelde tüm yıl açık olan işletmeler oldukları belirlenmiştir.

Otel işletmeleri finans/muhasebe yöneticilerinin finansal analiz aşamalarında faydalandıkları likidite oranlarını kullanım sıklığı ve önem derecesi bağlamında değerlendirmeleri sonucunda likidite oranları arasında en fazla nakit oranı en az ise asit test oranını kullandıkları görülmüştür. Yine otel işletmeleri finans/muhasebe yöneticilerinin likidite oranlarından en çok önem verdikleri oranın nakit oran olduğu belirlenmiştir. Söz konusu oran grubuyla ilgili yapılan değerlendirmeler incelendiğinde otel işletmelerinin faaliyetlerinin kontrolünde likidite oranlarından aylık bazda faydalandıkları belirlenmiştir. Sing ve Schmidgall'ın (2001) konaklama

işletmelerinin finans/muhasebe yöneticileriyle yapmış oldukları çalışmanın sonuçları arasında, likidite oranlarından aylık dönemlerde daha sık faydalandığı ve bu oranlar içerisinde nakit oran ve cari oranın yer aldığı görülmüştür. Bu bağlamda likidite oranları açısından elde edilen sonuçlarla Sing ve Schmidgall'ın (2001) çalışmasının sonuçları paralellik göstermektedir.

Finans/muhasebe yöneticilerinin en çok önem verdikleri ve en sık kullandıkları finansal yapı oranlarının başında borçlanma oranının ilk sırayı aldığı ve bu oranı yaklaşık kısa vadeli borçların toplam borçlara oranının takip ettiği belirlenmiştir. Bu sonuç, Schmidgall ve De Franco'nun (2004) çalışmasıyla paralellik göstermektedir. Söz konusu oran grubunda en az kullanılan oranın uzun süreli sermayenin payı oranı olması ve önem derecesi bağlamında da son sırayı almasının otel işletmelerinin uzun süreli kaynak bulmada yaşadıkları sıkıntılar düşünüldüğünde tesadüf olmadığını belirtmek yanlış olmayacaktır. Finansal yapı oranlarından faydalanmayan otel işletmesi sayısının fazla olması ankete katılan otel işletmelerin öz sermaye ağırlıklı olduklarını ve borç bulmada sıkıntılar yaşadıklarını düşündürmektedir. Otel işletmelerinin son yıllarda gereksinim duydukları finansal kaynakları sağlama olanaklarının kısıtlı olması ve turizm endüstrisine yönelik devlet teşviklerinin azalmasıyla beraber reel faiz oranlarının yüksek olması da söz konusu durumu destekler niteliktedir (Önal ve diğerleri, 2006; Karadeniz, 2012). Finansal yapı oranları açısından çalışmada elde edilen sonuçlarla Sing ve Schmidgall'ın (2001) konaklama işletmelerinin finans/muhasebe yöneticilerine gerçekleştirdikleri çalışmanın sonuçları paralellik göstermektedir. Sing ve Schmidgall (2001) yapmış oldukları çalışmada otel işletmelerinde finansal yapı oranlarının finans ve muhasebe yöneticileri tarafından kullanılmamasını söz konusu oranların daha çok bankalar, ortaklar ve kurumsal alandaki yöneticileri ilgilendiriyor olmasına bağlamışlardır.

Otel işletmelerinin varlık kullanım oranlarından günlük bazda en sık faydalandıkları ve en önemli gördükleri oranın alacak devir hızı olduğu görülmektedir. Özellikle otel işletmelerinde otel giriş ve çıkış işlemlerinin yoğun olması ve konaklama ücretlerinin peşin veya kredili olarak ödenmesi nedeniyle alacakların devir hızının günlük olarak en fazla hesaplanan varlık devir hızı oranı olması normal olarak kabul edilebilir. Buna karşın otel işletmelerinin finans/muhasebe yöneticilerinin varlık kullanım oranlarından en fazla aylık dönemlerde faydalandıkları ve burada ilk sırayı stok devir hızının aldığı sonucuna varılmaktadır. Her ne kadar otel işletmeleri son yıllarda minimum stokla çalışmaya devam etseler de günlük faaliyetlerin devam edebilmesi açısından emniyet stok düzeyiyle çalışma zorunluluklarının bulunması ve stok maliyetlerinin önemli olmasının söz konusu oranın aylık bazda hesaplanma sıklığını arttırdığı düşünülmektedir. Varlık kullanım oranlarının değerlendirilmesine ilişkin sonuçlar Sing ve Schmidgall'ın (2001) çalışmasıyla karşılaştırıldığında stok devir ve alacak devir oranlarının kullanımının aylık bazda olması ve en sık kullanılan oranlar olmaları açısından bu çalışmada elde edilen sonuçlarla paralellik gösterdiği belirlenmiştir.

Bir diğer oran grubu olan karlılık oranlarının içerisinde finans/muhasebe yöneticilerinin günlük bazda en sık brüt kar marjı oranından faydalandıkları fakat karlılık oranlarının en fazla aylık bazda hesaplandığı ve bu hesaplamada ilk sırayı faaliyet karlılığını gösteren oranın aldığı belirlenmiştir. Önem derecesi bağlamında da yapılan değerlendirmede faaliyet karlılığı ve net kar marjı oranlarının ilk sırada

geldiği gözlenmiştir. Söz konusu oran grubu içerisinde en az kullanılan oranın kaynaklar üzerinden sağlanan karlılık oranı olmasının turizm endüstrisinin uzun süreli kaynak bulmadaki sıkıntılarını tekrar gözler önüne serdiği düşünülmektedir. Sing ve Schmidgall'ın (2001) Amerika'daki konaklama işletmelerinin finans/muhasebe yöneticileriyle gerçekleştirmiş oldukları çalışmanın sonuçlarına bakıldığında, çalışmaya katılan otel işletmeleri finans/muhasebe yöneticilerinin de karlılık oranlarından en fazla aylık dönemlerde faydalandıkları ve bu oranlar arasında kar marjının ölçülmesinde kullanılan oranlarında ilk sırayı aldığı görülmüştür. Yine Sing ve Schmidgall (2002), çalışmalarında Amerika'daki konaklama işletmelerinde en sık kullanılan finansal oranların içinde karlılık oranlarının olduğunu belirlemiştir.

Otel işletmeleri finans/muhasebe yöneticilerinin borsa performansının ölçülmesine yönelik oranları kullanım sıklıklarının çok düşük olduğu, bunun yanı sıra belirli bir dönemde yoğunlaşmadığı görülmektedir. Borsa performans oranlarının kullanılmama oranının yaklaşık %80'lerde olmasını ankete katılan otel işletmelerinin tamamına yakınının borsaya kote işletmeler olmamasına bağlamanın yanlış olmayacağı düşünülmektedir. Yine piyasa değeri-defter değeri oranının ankete katılan otel işletmeleri açısından en önemli borsa performans oranı olduğu görülmektedir. Ancak elde edilen bu sonucun söz konusu borsa performans oranlarının kullanılma sıklığının az olması ve işletmelerin büyük bir çoğunluğunun borsaya kote olmaması bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Sing ve Schmidgall'ın (2001) Amerika'daki konaklama işletmelerinin finans/muhasebe yöneticileriyle gerçekleştirmiş oldukları çalışmada da borsa performans oranlarını aylık dönemlerde kullandıkları aynı şekilde söz konusu oranları kullanmayan yönetici sayısının da yüksek olduğu yönünde sonuçlar elde edilmiştir.

Son olarak otel faaliyet oranlarının otel işletmelerinin kendine has yapıları gereği kullandıkları oranlar olmaları, ankete katılan otel işletmeleri finans/muhasebe yöneticilerinin kullanım sıklığı ve önem dereceleri açısından yaptıkları değerlendirmeleri etkilemiş gibi görünmektedir. Günlük olarak en çok kullanılan oran olarak önce satılabilir odabaşına gelir oranı arkasından ortalama oda fiyatı karşımıza çıkarken, aylık olarak en sık kullanılan oranlar sırasıyla, temel maliyet yüzdesi, departmana ait gelirlerin toplam gelire oranı, yiyecek maliyet yüzdesi, içecek maliyet yüzdesi ve işçilik maliyet yüzdesinin olduğu gözlenmiştir. Özellikle otel işletmeleri açısından en önemli gelir kaynağını sağlayan departmanın odalar departmanı olması nedeniyle günlük olarak odalarla ilgili oranların hesaplanması olağan olarak karşılanması gereken bir sonuçtur. Otel işletmelerine ait faaliyet oranlarının kullanım sıklığı bağlamında yapılan değerlendirmede olduğu gibi önem dereceleri bağlamında da yapılan değerlendirme sonuçlarının birbirine çok yakın olduğu ve ankete katılan finans/muhasebe yöneticilerinin büyük bir çoğunluğunun söz konusu oranları çok önemli buldukları gözlenmiştir. Yapılan değerlendirmede ilk sırayı ortalama oda fiyatının aldığı, bu oranı satılabilir odabaşına gelir ve işçilik maliyet yüzdesinin takip ettiği ve üçüncü olarak yiyecek maliyet yüzdesinin izlediği görülmüştür. Önceki oranlarda karşılaştığımız kullanılmayan oran sayısının bu oran grubunda yer almadığı gözden kaçmaması gereken bir diğer noktadır. Fakat en az hesaplanan oranın ortalama kuver başına gelir olması son yıllarda yaygınlaşan her şey dahil sistemin getirdiği bir sonuç olarak düşünülebilir. Otel işletmelerine ait faaliyet oranlarının kullanım sıklığı bağlamında yapılan değerlendirmede olduğu gibi önem dereceleri bağlamında da yapılan değerlendirme sonuçlarının birbirine çok yakın olduğu ve ankete katılan

finans/muhasebe yöneticilerinin büyük bir çoğunluğunun söz konusu oranları çok önemli buldukları gözlenmiştir. Sing ve Schmidgall'ın (2001) Amerika'daki konaklama işletmelerinin finans/muhasebe yöneticileriyle gerçekleştirmiş oldukları çalışmanın sonuçlarında da otel işletmelerine ait faaliyet oranlarının günlük ve aylık bazda kullanıldığı ve söz konusu oranlar içerisinde ilk sırayı ortalama oda fiyatı ve satılabilir odabaşına gelirin aldığı belirlenmiştir. Yine Sing ve Schmidgall (2002), çalışmalarında Amerika'daki konaklama işletmelerinde en sık kullanılan ve önem verilen finansal oranlar içinde otel faaliyet oranları olduğunu belirlemişlerdir. Schmidgall ve Defranco (2004), çalışmalarında ağırlama endüstrisinin önemli bir kolu olan kulüp sektöründe, personel maliyetleri, satılan yiyeceklerin maliyeti, satılan içeceklerin maliyeti oranlarının en fazla kullanılan otel faaliyet oranları olduğunu belirlemiştir.

6. Sonuç

Finansal tablolar, kullanıcıların işletmenin çeşitli uygulamalarını anlama ve bu uygulamaların başarılarını ölçmede yararlandıkları vazgeçilmez araçlardır. Analiz edilecek kalemlerin amaca uygun olarak seçilmesi ve yorumlanmasının yapılacak analizin kilit noktasını oluşturduğu düşünülmektedir.

2008 yılından itibaren dünyayı etkisi altına almış olan küresel finansal krizin, işletmelerin faaliyetlerini kontrol etmeleri ve geleceğe yönelik planlar hazırlamaları konusundaki önemi bir kez daha ortaya koyduğu görülmektedir. Finansal planlama ve kontrolün ön koşulu olan finansal analizin önemi gelişmeler yönünde bir kat daha artmış bulunmaktadır. İşletmelerin finansal durumunu, faaliyet sonuçlarını, finansal yönden gelişmesini değerlendirmek ve işletmeyle ilgili geleceğe yönelik tahminlerde bulunabilmek için finansal analizin doğru bir biçimde uygulanması ve sonuçların yorumlanması gerekmektedir. Finansal tabloların analiz edilmesi ve yorumlanmasında kullanılan finansal analiz tekniklerinden biri olan oran analizi, işletmeyle ilgili olan paydaşlara (yöneticiler, çalışanlar, ortaklar, devlet, kamuoyu gibi) işletmenin finansal durumu hakkında ayrıntılı bilgiler sunan ve bu bağlamda ekonomik hayatta sıkça kullanılan bir finansal analiz tekniğidir. Söz konusu finansal analiz tekniğinde kullanılan finansal oran gruplarının kullanılma sıklığının ve önem derecelerinin belirlenmesinin de önemli olacağı düşünülmektedir.

Turizm endüstrisinin son yıllarda hızla gelişmeyi sürdürmesi ve en karlı endüstrilerden biri haline gelmiş olması alandaki rekabeti de arttırmaktadır. Yoğun rekabet ortamında sabit varlık yatırımlarının yüksek ve sermaye yoğun bir özellik taşıyan otel işletmelerinin de başarılı olması finansal planlama ve denetim fonksiyonlarına bağlıdır. Diğer bir ifadeyle turizm endüstrisinde riskin çok yüksek olması otel işletmelerinin geleceğe yönelik alınacak stratejik yönetim kararlarında mevcut finansal durumunun kontrol edilmesini zorunlu hale getirmektedir. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı Akdeniz Bölgesi'nde faaliyet gösteren Turizm İşletme Belgeli beş yıldızlı otel işletmelerinin finans/muhasebe yöneticilerinin faydalandıkları finansal oranları kullanım sıklığı ve önem dereceleri bağlamında ortaya koymaktır. Bu amaçla literatürden yararlanılarak bir anket geliştirilmiş ve hazırlanan anketin ön testleri hem sektörel hem de akademik bağlamda gerçekleştirilerek gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra ana kütleye gönderilmiş ve 191 adet beş yıldızlı otel işletmesinden dönüş sağlanmıştır. Ankete katılan beş yıldızlı otel işletmelerinden elde edilen veriler frekans analiziyle incelenmiştir.

Genel olarak yapılan değerlendirme sonucunda yukarıda sırasıyla açıklanan finansal oranların önem derecesi bağlamında yapılan değerlendirmeye ait verilerin sonuçlarıyla Sing ve Schmidgall'ın (2001-2002) ile Schmidgall ve De Franco'nun (2004) gerçekleştirmiş oldukları çalışmalarda finans/muhasebe yöneticilerinin yapmış oldukları değerlendirmenin sonuçlarıyla paralellik gösterdiği belirlenmiştir. Bu bağlamda Akdeniz Bölgesi'nde faaliyet göstermekte olan Turizm İşletme Belgeli beş yıldızlı otel işletmelerinde kullanılan finansal oranların önem sıralamasının, yurt dışında faaliyet gösteren otel işletmeleri finans/muhasebe yöneticileri içinde aynı yönde olduğunu söylemenin mümkün olduğu düşünülmektedir.

Çalışmanın amaçları doğrultusunda beş yıldızlı otel işletmelerinde finansal analiz oranlarının kullanım sıklığı ve önem dereceleri bağlamında elde edilen verilerin Akdeniz Bölgesi'nde faaliyet göstermekte olan T.C.Kültür Turizm Bakanlığı'nın, 2009 yılı Turizm İşletme Belgesi'ne sahip beş yıldızlı otel işletmeleri ve Şubat-Temmuz 2012 dönemiyle sınırlı olduğu unutulmamalıdır. Çalışmanın kısıtları arasında ilk sırayı anket kullanımından kaynaklanan cevaplayıcı hataları ve kullanıcının kişisel olarak yapmış olabileceği değerlendirmeler almaktadır. Bununla birlikte çalışmanın zaman ve finansal kaygılar nedeniyle 4-3-2-1 yıldızla sahip olan otel işletmelerini kapsayamaması çalışmanın kısıtları arasında yer almaktadır. Dolayısıyla çalışmanın diğer yıldızla sahip otel işletmeleri, bakanlığın yapmış olduğu sınıflama kriterlerini dikkate alarak yalnızca Turizm İşletme Belgeli turizm işletmelerini değil Turizm Yatırım Belgeli işletmeleri de kapsayacak şekilde yapılması önerilebilir. Çalışma ayrıca halka açık turizm şirketleri üzerinde de yapılabilir. Genel olarak literatür incelendiğinde ulusal düzeyde böyle bir çalışmanın olmadığı ve uluslararası alanda kısıtlı sayıda çalışma olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda gerçekleştirilen bu çalışmanın literatürdeki bu eksikliği gidereceği ve uluslararası kıyaslamaların yapılmasına imkân sağlayacağı düşünülmektedir. Yine bu çalışmada elde edilen bulguların turizm endüstrisinde faaliyet göstermekte olan otel işletmelerinin finans/muhasebe yöneticilerine finansal analiz konusunda eksiklerini görme ve bu alanda kendilerini geliştirme fırsatı sunması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

7. Kaynakça

- Akgüç, Ö.(1998), *Finansal Yönetim*, 7. Baskı, İstanbul: Avcıol.
- Akgüç, Ö.(2011), *Mali Tablolar Analizi*, İstanbul: Avcıol.
- Andrew, P. ve Schmidgall R. (1993), 'Financial Management For The Hospitality Industry', *USA:AH&MA*.
- Aydın, N. (1988), *İşletmelerin Birleşmesinde Finansal Analiz ve Bir Uygulama, Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, N., Başar, M. ve Coşkun, M.(2010), *Finansal Yönetim*, Ankara: Detay.
- Bakır, H. ve Şahin, C. (2009), *Yöneticiler İçin Finansal Tablolar Analizi*, Ankara: Detay.
- Berk, N. (2010), *Finansal Yönetim*, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Brealy, R. A., Myers, S. C. ve Marcus, A. J. (1995), *Fundamentals Of Corporate Finance*, İstanbul: Literatür Kitabevi.
- Ceylan, A. ve Korkmaz, T. (2008), *İşletmelerde Finansal Yönetim*, Bursa: Ekin Yayınevi.

- Chesnick, D. S. (2000), Financial Management and Ratio Analysis For Cooperative Enterprises. *U.S. Department of Agriculture, Rural Business-Cooperative Service, RBS Research Report 175*.
- Ercan, M. K. ve Ban, Ü. (2010), *Değere Dayalı İşletme Finansı, Finansal Yönetim*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Ergün, E. M. (2008), Sermaye Bütçelemesi ve Türk Sanayi İşletmelerinde Uygulaması, *Yayınlanmış Doktora Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Jagels, M. G. ve Coltman, M. M. (2004), *Hospitality Management Accounting*. New York : Wiley.
- Karadeniz, E. (2008), Türk Konaklama İşletmelerinde Sermaye Yapısını Etkileyen Faktörlerin Analizi, *Yayınlanmış Doktora Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Karadeniz, E. (2012), 'İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda İşlem Gören Turizm Şirketlerinin İşletme, Finansal Ve Toplam Risk Düzeylerinin Kaldıraç Analiziyle Değerlendirilmesi' *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17 (1), ss. 309-324.
- Kim, D. J. (2006), 'A Comparative Study of Financial Ratios Between Hotels and Restaurants', *International Journal of Tourism Sciences*, 6 (1), ss. 95-106.
- Langemeier, M. R. (2004), *Financial Ratios Used In Financial Management*, Kansas State University.
- Mutlu, E. (1991), Anonim Şirket Faaliyet Raporlarının Mali Analiz Açısından Önemi ve Türkiye'deki Uygulama, *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir .
- Orhan, Suphi M. ve Yazarkan, H. (2011), 'Küresel Finansal Krizin İMKB 30 Şirketlerine Etkilerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma', *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 33, ss. 17-28.
- Önal, Y. B., Karadeniz, E., Koşan, L. (2006), 'Finansal Analiz Tekniklerinin Otel İşletmelerinde Stratejik Yönetim Aracı Olarak Kullanımına İlişkin Teorik Bir Değerlendirme', *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 2(2), ss. 16-25.
- Scmidgall, S. Raymond ve Defranco, L. Agnes (2004), 'Ratio Analysis: Financial Benchmarks For The Club Industry', *Journal of Hospitality Financial Management*, 12 (1), ss. 1-16.
- Singh, A. J. And Schmidgall, R. S. (2001), 'Use Of Ratios By The Financial Executives In The U.S. Lodging Industry', *Journal Of Hospitality Financial Management*, 9(1), ss. 26-45.
- Singh, A. J. and Schmidgall, Raymond S. (2002), 'Analysis Of Financial Ratios Commonly Used, Us Lodging Financial Executives', *Journal Of Leisure Property*, 2(3), ss. 201-213.
- White, I. Gerald, Sondhi, C. Ashwinpaul ve Fried, D. (1997), *The Analysis and Use Of Financial Statements*, New York: John Wiley & Sons Inc.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2011), *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS İle Veri Analizi*, Ankara: Detay.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2011), 'İstatistikler', <http://www.ktbayatirimisletmeler.gov.tr/arama?Turizm> (06.11.2011).